

досудового слідства України та статус слідчих» (реєстр. № 1187 від 02.12.2014 р.) та ряд інших [4, с.5].

Парламентський Комітет при внесенні на розгляд законопроектів зазначав, що вони в разі їх прийняття заповнять прогалину в чинному законодавстві відносно статусу слідчих працівників, які забезпечують важливі завдання щодо викриття винних, встановлення об'єктивної істини. Комітет також звертав увагу на те, що прийняття законопроекту є останньою ланкою в підготовці нового Кримінального процесуального кодексу України. На жаль, Президентом України накладено вето на три прийняті Верховною Радою України закони, що визначили б статус слідчих. А останній – відхилено Головним науково-експертним управлінням (висновок від 14.03.2016 р.).

Це призвело до того, що кожний державний орган, який має слідчий апарат, намагався усунути прогалини в законодавстві шляхом відомчої нормотворчості. В результаті слідчі різних відомств не мають реальної процесуальної самостійності, залежать від керівників відповідних державних і правоохоронних органів, змушені виконувати їх вказівки щодо поліпшення показників оперативної, службової та інших видів діяльності. Їх права в повному обсязі на законодавчому рівні не захищені, обов'язки не закріплені [3, с. 1-3].

Актуальність проблеми про законодавче вирішення питання про статус слідчих обумовлена також тим, що чинний Кримінальний процесуальний кодекс України остаточно визначив систему державних органів, які здійснюють досудове розслідування, та їх процесуальні повноваження.

Якщо законопроекти «Про статус слідчих» були орієнтовані на «сильного» та незалежного слідчого, то новий Кримінальний процесуальний кодекс України – на слідчого як на «технічного» працівника, «помічника» прокурора. Як стверджує Юрій Кармазін "Кримінальний процесуальний кодекс перетворив слідчого не на самостійну фігуру, а на хлопчика, який сьогодні винен у всьому" [2, с. 4]. У зв'язку з цим, сьогодні слід остаточно визначитися з концепцією проекту Закону України «Про статус слідчих», його структурою та змістом після прийняття нового Кримінального процесуального кодексу України, який на думку багатьох науковців і практиків доцільно доопрацювати та удосконалити.

Таким чином, сучасне законодавство лише декларує процесуальну самостійність слідчого як визначальну засаду досудового слідства, але така самостійність - часткова, оскільки законодавство не містить у собі системи правових гарантій її забезпечення. До тих пір, поки слідчі структури перебуватимуть у складі адміністративної, виконавчої влади в підпорядкуванні органів дізнання, про самостійність і незалежність слідчого та про підкорення його лише закону, про те, щоб він діяв як суддя, не може навіть бути мови.

Список використаних джерел:

1. Юхно О. О. Окремі аспекти законотворчості щодо удосконалення проекту Закону України «Про статус слідчого» / О. О. Юхно // Форум права. – 2012. – №2. – С. 819–823 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/ejournals/FP/2012-2/12joorcc.pdf>.
2. Кармазін Ю. Міністерство свавілля: Чому головний слідчий України пішов з посади? Газета "Щодня" 15.03.2013 р. – С. 4.
3. Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 09.08.2012 р. №686 "Про організацію діяльності органів досудового розслідування".
4. Свиридов Б. Слідчі особливого призначення. Історія створення Національного бюро розслідувань: новітній етап // Юридична газета. – 2005. – №9 (21) – С. 5-6.

**Професор кафедри теорії держави
та права НАВС, кандидат
юридичних наук, доцент**

Тюріна Оксана Володимирівна

**ОКРЕМІ ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ СУДОВИХ ТА ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ
ІСЛАМСЬКИХ КРАЇН.**

У сучасному світі мусульманське право співіснує і взаємодіє з іншими правовими системами, зазнаючи впливу загальносвітових тенденцій правового розвитку. Ці прояви, так само, як й ступінь традиційно мусульманських принципів і норм, не є однаковими у різних ісламських країнах, що дає підстави з юридичної точки зору відокремлювати поняття мусульманське право і право мусульманських країн.

Національні правові системи ісламських держав за ступенем збереження мусульманського права як системи нормативного регулювання умовно можна розподілити на наступні групи:

- національні правові системи, в яких широко застосовують мусульманське право (Саудівська Аравія, Іран, Пакистан)
- національні правові системи, в яких звужена сфера дії мусульманського права із збереженням його основоположних канонів (Йеменська Арабська Республіка, Лівія, Судан, Бахрейн, Кувейт, Об'єднані Арабські Емірати)
- національні правові системи, в яких мусульманське право регулює окремі сторони суспільного життя, перш за все шлюбно-сімейні відносини (Єгипет, Ірак, Ліван, Марокко, Алжир, Туніс, Йемен)
- національні правові системи, в яких мусульманське право визнається не на державному, а на суспільному рівні (Туреччина).

Неоднаковий стан правового розвитку мусульманських держав свідчить про відповідно різні масштаби процесу вестернізації, тобто запозичення національними правовими системами цих країн окремих ідей, принципів, норм та форм права з боку інших правових систем, перш за все романо-германської та англо-американської (в залежності від рівня співробітництва, міграції населення та інших чинників, що відповідно сприяли впливу або права континентального, або права загального на правові системи певних ісламських держав). В тих мусульманських державах, які в силу економічних, політичних та інших відносин, зазнали вестернізації з боку означених правових систем та міжнародного права, у сферах суспільних відносин, що виходять за межі особистого статуту і не стосуються священних основ іслама, застосування норм власне мусульманського права поступається нормам, запозиченим у романо-германському чи англійському праві, що впроваджується через прийняття державою нових законів, кодексів або поступово встановлюється судовою практикою, особливо це стосується регулювання у сфері конституційних, торговельних, трудових, процесуальних відносин тощо. Однак, процес вестернізації привів не стільки до зміни у мусульманському праві, скільки до привнесення до нього нового метода упорядкування правового матеріалу, який не передбачає змін релігійної основи регламентації, особливо стосовно «особистого статусу» мусульман. Отже, вплив ісламського права на правові системи ісламських держав виявляється у кожній ісламській державі по-різному, в залежності від історичних закономірностей розвитку держави, культурних особливостей людей, що населяють її, і від її геополітичного розташування.

Процеси ісламізації та вестернізації, які у певному сполученні зазнають мусульманські держави, обумовлюють й відповідну специфіку організаційно-функціональної побудови їх судових систем. У переважній більшості ісламських держав судові системи мають дуалістичну побудову і складаються з шариатських (релігійних) судів, компетенція яких, перш за все, пов'язана із справами щодо «особистого статусу», в яких правосуддя відправляється судьями-каді, та світських судів, які, як правило мають відповідну спеціалізацію, при цьому судові системи мають відповідні ієрархічні рівні – суди першої інстанції, апеляційні суди, вищі судові інстанції, та сформовані з урахуванням територіального устрою відповідної мусульманської держави.

В залежності від ступеня впливу мусульманського права на судові системи ісламських держав, вони на думку професора Х. Бехруз, можуть бути класифіковані на кілька груп [1, С. 315-319].

Першу групу складають судові системи держав, в основу діяльності яких покладено принципи ісламського права (Оман, Кувейт). Для них характерним є застосування норм і принципів класичного ісламського права як єдиного джерела відправлення правосуддя. Однак у цих державах відбувається поступовий відхід від класичних норм ісламського правосуддя, що знаходить свій прояв у колегіальному розгляді справ, у побудові ієрархічної системи судів, що

припускає оскарження судових рішень по найтяжчим злочинам. В ісламських державах з монархічною формою правління, монарх залишаючи за собою функції верховного судді, фактично делегує це право відповідним ісламським судам, які займають верховне становище у судовій системі, за винятком Оману, де Султан іноді особисто вибірково розглядає судові спори та особисто затверджує смертні вироки.

Друга група судових систем (Сирія, Йорданія) характеризується дуалізмом судової системи, де, незважаючи на те, що основною ланкою судової системи у цих державах є світські суди, у своїй діяльності вони зазнають на собі впливу від норм принципів класичного ісламського права. До юрисдикції ісламських судів належать вирішення спорів за особистим статусом мусульман.

До третьої групи належать судові системи таких держав (Об'єднані Арабські Емірати, Лівія), що орієнтовані на європейські правові традиції і принципи. Однак і тут для вирішення спорів з питань особистого статусу між мусульманами та певних категорій кримінальних справ судова система звертається до окремих ісламських принципів відправлення правосуддя. Світські суди при розгляді окремих справ також можуть звертатися до норм мусульманського права.

Четверта група формується із судових систем тих держав (Туреччина, Єгипет), що пішли шляхом ліквідації ісламських судів. Їхню компетенцію було передано цивільним (світським) судам.

Окрім зазначеного в окремих мусульманських країнах (Бахрейн, Ліван) створені суди в залежності від відповідного толку (напряму) ісламу – сунітські та шіїтські, сторонами в яких відповідно виступають представники названих напрямів.

До органів правосуддя в мусульманських державах, як правило, належить й прокуратура, що очолюється міністром юстиції, головна функція якої полягає у підтриманні обвинувачення. В окремих ісламських державах прокуратура відсутня, функції по підтриманню обвинувачення виконує служба обвинувачення, що є складовою поліції.

Поліція в ісламських державах організована за принципом територіальності і має у державах, в яких правова і судова системи є суто релігійними, поділ на релігійну поліцію (яку, називають поліцією моральності або шаріатською гвардією), що контролює дотримання норм шаріату, здійснюючи охорону громадського порядку, та виконує рішення шаріатських судів, та світську поліцію, що займається розкриттям злочинів. Так, наприклад, у Саудівській Аравії шаріатська гвардія, що підлегла Комітету по заохоченню добропорядності і запобіганню розпусти, має право збирати і розслідувати скарги, патрулювати громадські місця з метою запобігання актів вживання алкогольних напоїв, наркотичних засобів, проституції, хуліганства, крадіжок, та дотримання пристойності зовнішнього вигляду.

У Афганістані національна поліція є головним правоохоронним органом держави, що входить до структури Міністерства внутрішніх справ, і включає цивільну поліцію, жандармерію, прикордонну поліцію, кримінальну поліцію, підрозділи захисту правопорядку.

Одна з розвинутих країн, в яких поширено мусульманське право, є Об'єднані Арабські Емірати, кожна із складових цієї держави – відповідний емірат має власну поліцейську систему, функції і структура яких є схожими між собою. Структура поліції кожного емірату включає:

1. Штаб-квартиру поліції, до складу якої входять головне командування поліції, центральні підрозділи (організаційний офіс штаб-квартири, команда з надзвичайних ситуацій, центр підтримки прийняття рішень);

2. Генеральні департаменти:

- генеральний департамент кримінальних розслідувань,
- генеральний департамент адміністративних справ,
- генеральний департамент дорожнього руху,
- генеральний департамент безпеки організацій і об'єктів,
- генеральний департамент фінансів,
- генеральний департамент якості роботи поліції,
- департамент безпеки аеропортів,
- департамент електронної служби,

- генеральний департамент захисту прав особи,
- поліцейська академія – на правах департаменту,
- поліцейські ділянки, що здійснюють діяльність по охороні громадського порядку.

Сферою представництва інтересів осіб у судах, захистом їх прав, наданням юридичних консультацій займаються адвокати, що мають отримати високий рівень правової та релігійної освіти, окремі аспекти юридичної діяльності також здійснюють юрисконсульти, надаючи юридичне супроводження діяльності фірм та компаній.

Тим самим, основні риси мусульманського права знаходять своє відображення й у специфіці юридичної діяльності ісламських країн.

У сучасному світі мусульманська правова система співіснує з іншими правовими системами, зазнаючи вплив процесів гармонізації в різних сферах суспільного життя, і, перш за все, у правовій сфері, але при цьому залишається самостійною, своєрідною правовою системою, що здійснює вплив на багатомільйонні маси людей.

Список використаних джерел:

1. Бехруз Хашматулла Еволюция исламского права: теоретико-компаративистское исследование – Дис..... д-ра юрид.наук.: 12.00.01. - Одеса, 2006. - 410 с.

**Старший науковий співробітник
наукової лабораторії з проблем
забезпечення публічної безпеки і
порядку НАВС**

Федоровська Наталія Володимирівна

СЕКТОР ПРЕВЕНЦІЇ ПАТРУЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ: СТРУКТУРА, ЗАВДАННЯ ТА ФУНКЦІЇ

Важливим кроком у реформуванні правоохоронних органів є створення Національної поліції – центрального органу виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. Відповідно до статті 13 Закону України «Про Національну поліцію» систему поліції складають: центральний орган управління поліцією та територіальні органи поліції [1].

На території районів, міст, районів у містах, де не створено підрозділи патрульної служби Департаменту патрульної поліції Національної поліції України, поліцейські послуги надаються відокремленими структурними підрозділами головних управлінь Національної поліції в областях (далі – відділи, відділення поліції), які функціонують за новою структурною побудовою.

Так, структурна побудова відділів та відділень поліції ґрунтується на створенні принципово нових (нетипових для колишніх органів внутрішніх справ) підрозділів патрульної поліції, кожен з яких складається з 4 однакових за штатною побудовою секторів реагування патрульної поліції та сектору превенції.

Сектор превенції організовує заходи із забезпечення публічної безпеки та безпеки дорожнього руху, координує діяльність дільничних офіцерів поліції, забезпечує роботу дозвільної системи, а також профілактики злочинності у дитячому середовищі (ювенальної превенції). Безпосереднє керівництво сектором превенції здійснює заступник начальника відділу (відділення) – керівник патрульної поліції.

В свою чергу, штатна структура сектору превенції складається з наступних посад: начальник, заступник начальника, старші інспектори, інспектори (із забезпечення публічного порядку, ювенальної превенції, дозвільної системи, дорожнього нагляду), старший дільничний офіцер поліції, дільничний офіцер поліції, помічник дільничного офіцера поліції.

Оптимальна кількість дільничних офіцерів поліції для відділу (відділення) поліції визначається із розрахунку 1 дільничний офіцер поліції на 7–12 тис. населення з урахуванням площі території, кількості населених пунктів, специфіки регіону, проблем територіальних громад.

Кількість старших інспекторів, інспекторів (із забезпечення публічного порядку, ювенальної превенції, дозвільної системи, дорожнього нагляду) визначається за наступним